



* Brandval
Stiftet
1983
Historielag *

Brandvalitten



Tor Aarstad på Hofossdagen

Nr. 3 September 2013 28. årg.

Brandvalitten

Medlemsblad for Brandval Historielag

INNHold

Noen ord fra lederen, <i>Terje Hauger</i> og fra redaktøren, <i>Halvor Noer</i>	s 2
Brandval Historielag 30 år av <i>Ole Erik Ruud</i>	s 3
Stedsnavnet Nor og familienavnet Noer av <i>Halvor Noer</i>	s 8
På gjengrodde stier av <i>Johan Seglsten</i>	s 10
Hva skjedde på Unumsbråten i 1913 av <i>Per Skogrand</i>	s 12
Vårt skoleblad av <i>Monrad Kjensjord</i>	s 13
Tundagen 2013 av <i>Halvor Noer</i>	s 14
Grendetur på Øiermoen av <i>Jan G. Hokaasen</i>	s 17
Hofossdagen 2013 av <i>Halvor Noer</i>	s 18
Husflidslagets lotteritrekning	s 18
Gamle leker av <i>Anne Marie Halvorsen</i>	s 20
Ord og uttrykk og Av ordenes saga av <i>Tor Aarstad</i>	s 20
Arrangementer	s 24

Redaksjonen:

Halvor Noer, redaktør tlf.: 62 82 63 51

e-post: noer@east.no

Terje Hauger tlf.: 62 82 55 34

e-post: thauger2@online.no

Ole Erik Ruud, lay out tlf.: 62 82 61 11

e-post: olerr@online.no

Ole Lunder, annonser tlf.: 62 82 66 22

e-post: olunder@online.no

Hjemmeside: www.brandvalhistorielag.no/

Trykk: Flisa Trykkeri AS 62 45 50 60

Forsidebilde:



Tor Aarstad underholder på Hofossdagen.

Foto: Halvor Noer.

Noen ord fra lederen:



Da er sommeren over og vi har nå dette leses, allerede kommet i gang med aktivitetene. Grendevandringen til Øiermoen og buss-turen til Odalstunet og Skålberg-sætra er unnagjort, og de første av de faste møtene er allerede avholdt.

På det første møtet i Tirsdagsklubben den 27. august mintes vi Thor Rønningen som nå er gått bort. Han var en fast deltaker på disse møtene og bidro til trivsel med sitt smittende humør og sin torader. Han vil bli savnet!

Foruten de faste møtene vil jeg vise til (se sistesida) vår 30-års jubileumsfest som går av stabelen lørdag 2. november kl 18.00 på Bøndernes Hus Brandval. Ta fram kalenderen og merk av dato og tidspunkt og meld dere på først som sist!

Hilsen *Terje*

Redaktøren melder:



Høsten i Historielaget vil bli farget av at laget skal markere sitt 30-årsjubileum. I denne Brandvalitten har Ole Erik en oversikt over lagets virksomhet i disse 30 årene.

Sammen med utsendelsen av dette nummeret av medlemsbladet legger vi med en oversikt, som Johan har laget, over de artiklene som er presentert i Brandvalitten gjennom disse 30 årene. Ta vare på denne artikkeloversikten. Hvis du er ute etter opplysninger om personer, steder, seder eller hendelser i Brandval, så bør du se etter i Artikkeloversikten om det er skrevet noe om det før. Sett den i bokhylla, slik at du finner den igjen. Hvis du ikke har de gamle årgangene, så finner du dem på Skineb. I den samme oversikten finner du også listet opp alle bilder som gjennom årene har vært presentert i Historielagets årskalender.

Denne Artikkeloversikten er Historielagets jubileumsgave til medlemmene. 2. november bør det bli fullt hus på Bøndernes! Da skal vi feire oss selv så det holder. Det blir enda hyggeligere om også **DU** kommer!

Hilsen *Halvor*

Brandval Historielag 30 år

av Ole Erik Ruud

Den 07.04.2013 var det 30 år siden Brandval Historielag formelt ble stiftet. Starten og virksomheten til laget ble utførlig beskrevet av Ruth Ruud og Halvor Noer i Brandvalitten da historielaget rundet henholdsvis 20 og 25 år.

Det er ikke noen grunn til å tilføre noe utover det de to har dokumentert, men i stedet vise til noe av det Ruth og Halvor har oppsummert fra de 20 til 25 første årene. I tillegg skal nevnes noe om hva som er kommet til av aktiviteter de siste 5 årene.

Starten.

Ruth skriver: *Den første starten var et forberedende møte som ble holdt på Roverud barne- og ungdomsskole, den 31-1- 1983. Initiativtagerne hadde fått dit både daværende formann i Kongsvinger kulturstyre, Juel Stubberud, formannen i Kongsvinger/ Vinger historielag, Knut Holtbråten og Erik Moen fra Solør-Odal historielag. Alle disse kunne gi gode tips for oppstartingen av et nytt historielag. Nesten 30 hadde møtt fram, noe som var ganske lovende. Det ble valgt et interimstyre. Det besto av Halvor Noer, formann, og Øystein Østgaard, Paal Øieren, Kari Jahr og Ole Erik Ruud.*

Halvor skriver i sin beretning: *Jeg var tidlig interessert i lokalhistorie. Kultursjef i Kongsvinger kommune, Sverre Eier, inviterte til et møte 16/1 1979 i biblioteket i Vesta-Hygea-gården for å starte opp et Kongsvinger Historielag. Min onkel, Ole G. Noer, og jeg møtte opp på dette møtet. Det viste seg at vi var på feil møte. Det skulle dannes et historielag for den gamle Kongsvinger-byen og*



Fra det forberedende møtet, fra venstre: Halvor Noer, Juel Stubberud, Knut Holtbråten og Ole Erik Ruud.



Ole Erik Ruud f. 1943

ikke for hele Kongsvinger kommune. Vanskeligheter med å vite hva Kongsvinger-navnet står for i alle sammenhenger kan ofte oppstå. Vår misforståelse av invitasjonen var kanskje årsak til at dette Historielaget ble stiftet med navnet Kongsvinger/Vinger Historielag.

Han forteller videre om et møte mellom han og undertegnede i Bergeralleen: Der i alleen møttes vi en høstdag 1982. Vi ble snart enige om at det burde ha vært startet et historielag også for Brandval. Samtalen resulterte i at vi inviterte til møte i aulaen på Roverud barne- og ungdomsskole 31/1 1983. Nærmere 30 brandvalitter møtte opp. Det viste at interessen for et historielag var til stede. Brandval Historielag ble stiftet på Bøndernes Hus, Brandval 7/4 1983.



Møtet i aulaen på Roverud barne- og ungdomsskole den 31.01.1983. Et utsnitt av forsamlingen.

F. v.: (Med ryggen til) Knut Holtbråten, Halvor Noer, Ole Erik Ruud. (Bak) Juel Stubberud, Arne O. Lunder, Eva Skaare, Reidunn Hofossether, Tore Noer, Magnhild Stauning, Eli Berg Bratlie, Ole G. Noer, Jan Torgersrud, Reidar Rapstad, (bak Reidar): Reidun Rapstad, Ruth Ruud Thorbjørn Oppegård, Jan Kr. Kristiansen (t. h. for Reidar): Torbjørn Skadsdammen.

Målsetting.

Halvor summerte opp målsettingen slik: Vår målsetting var å skape et miljø for alle som er interessert i lokalhistorie – uansett hvilke områder av historien de er interessert i. Vi har

lagt vekt på ikke å ha for høye ambisjoner. Arbeidet med lokalhistorie skal være lystbetont. Vi setter oss noen mål, men hvis ikke disse nås, så prøver vi senere. Gleden ved historiarbeidet for medlemmene er viktigere enn å oppnå spesielle mål.

Organiseringen.

Ruth sier om organiseringen:

Allerede på dette første møtet ble det diskutert hvilke arbeidsoppgaver en skulle gå inn for i første omgang. Disse forslagene til arbeidsoppgaver var stort sett de samme som de ulike gruppene har arbeidet med senere.

Videre skriver hun:

Det ble snart valgt noen til å være ledere i ulike grupper. Det var slektgranskingsgruppe, intervjugruppe, fotogruppe og kultur-minnegruppe. Disse vervet etter hvert flere medlemmer som var interessert i å være med på de ulike aktivitetene. Litt senere kom det også til en musikkgruppe som skulle samle inn noter og sanger av alle slag, gjerne også lydband og kassetter hvis slikt fantes.

Halvor skriver til 25års jubileet:

Senere kom det først en redaksjon for medlemsbladet Brandvalitten og senere temagrupper for musikk, bygdetun, arkiv, IT og til sist en Finnskoggruppe. Dessuten ble det valgt to faste komiteer: Bygdebokkomiteen og Øst-Nor utvalget. Nå i jubileumsåret (i 2008 red. kom.) ble det valgt i alt 14 grupper/komiteer. 50 medlemmer bekler disse vervene.

Arbeidet i de forskjellige gruppene/komiteene er avhengig av dem som til enhver tid er med.

Møterom.

Ruth forklarer om de første lokalene:

Det var et problem hvor vi skulle holde til.....

Det gikk i orden ved at laget fikk leid et rom i Bøndernes Hus fra 1. sept 1983. Det måtte også skaffes inventar til rommet, og en komite fikk den oppgaven. Det ordnet seg med både skap og stoler, og et stort bord, som var meget nødvendig, kom fra det gamle kommunehuset. Dette er det gamle bordet som formannskapet i Brandval kommune benyttet.

Halvor om møterom:

Forut for dette store løftet (kjøpet av Skineb red.kom.) hadde Historielaget hatt kontortilhold først i 2. etasje på Bøndernes Hus, deretter i

kjelleren i Bøndernes Hus, så i Nor gamle skole, før det kunne flyttes inn på Skineb høsten 1996. Kontorlokaler var ikke tilgjengelig på Skineb. Et nytt kontorbygg ble derfor satt opp ved sammenføyning av 3 Moelvenbrakker kjøpt i Oslo. Nils Hagen med familie fikk ordnet med dette kjøpet.

Kontorbygget, senere kalt Nistun, har senere fungert utmerket. Med tiltagende møtevirsomhet har møterommet etter hvert blitt for lite, slik at det nå forestår bygging av et tilbygg som vil gjøre møterommet dobbelt så stort – 42 kvm.

Utvidelsen av møterommet er som vi vet blitt en kjensgjerning. Det er et flott supplement til bygget.

Bygdetunet.

Halvor om bygdetunet:

I 1993 fikk Historielaget tilbud om å få kjøpe eiendommen Skineb til bruk som bygdetun. Halvard Foseid var godt kjent med Gerd og Arve Skineb og fikk etter hvert til ei kjøpekontrakt mellom eierne og Historielaget.

Historielaget kjøpte de 7 husene på eiendommen og tunområdet på nærmere 12 dekar. Den øvrige del av landbrukseiendommen ble solgt til nabobruk. Selgerne fikk borett i hovedbygningen, og de bodde der til de døde med 2 ukers mellomrom i 2002. Dette kjøpet medførte en voldsom aktivitet i årene 1994-1997 for å få eiendommen til å framstå som et bygdetun. Med tilgang på den tids "Kaja"-midler og stor dugnadsinnsats, kunne Historielaget invitere til den første Tundagen i 1997. Som formann i Tunstyret i disse årene var Jan R. Dahlin pådriver og organisator under etableringen av Bygdetunet.



Matts Henricsson i Sparebanken Hedmark overreker Jan R. Dahlin, som formann i Bygdetunkomiteen, en sjekk ved åpningsfesten i det nye kontorbygget – senere Nistun - i 1996. I bakgrunn: Johan Benningstad, Nils Hagen og Tore Noer.

Aktiviteter i temagruppene.

Sitat fra Halvor Noers oppsummering i 2008. *En av de høyest prioriterte oppgavene i et historielag er å ta vare på informasjon fra tidligere tider som står i fare for å gå tapt. Å foreta intervjuer av eldre innbyggere er derfor svært viktig. Intervjugruppa har gjennom årene gjort en stor innsats på dette feltet. Alle intervjuene er lagret på bånd og er en meget verdifull kilde om tidligere tiders liv og levnet i Brandval.*

Interessen for slektsgransking er stadig økende og medlemmer med slike interesser møtes på Bygdetunet en kveld hver måned i høst- og vintermånedene.

Registrering av spor etter menneskenes liv og virksomhet i Brandval er blant de viktige oppgavene for Kulturminnegruppa. Det gjelder slike spor som gravhauger, dyregraver, tjæremiler, vegfar, hustuffer og lignende. Det gjelder funn av gjenstander, og det gjelder bevaring av gamle hus.

Det har vært arbeidet noe med registreringer og befaringer etter kulturminner. Det er ønskelig at interesserte personer i grendene tar seg av slike tiltak og vedlikeholder stier og plakater. Det er ikke plass på Bygdetunet til å flytte dit alle de hus som det kunne være ønskelig å ta vare på der. Vi har fått et stabbur som er satt opp i utkanten av tunet. For øvrig må Historielaget motivere eiere av verneverdige hus til å ta vare på sine hus der de står, og helst hjelpe til med det praktiske med dette. Et eget Øst-Nor utvalg ble etablert i 2003 for å bistå eieren, Gunnar Marius Noer, med restaurering av den gamle svalgangsbygningen på eiendommen. De utvendige arbeidene blir nå fullført i jubileumsåret (2008).

Det er oppbevart mange bilder rundt om i de tusen hjem i Brandval som er en skattekiste for forståelsen av lokalhistorien gjennom de siste 150 årene. Det var et satsningsområde for Historielaget helt fra starten av å få tatt vare på slike bilder – og det er det ennå. I de første årene ble det arrangert avfotograferingskvelder. Laget kjøpte inn et Hasselbladkamera og et stativ. Teknologien har endret seg, slik at nå blir gamle bilder scannet og lagret både elektronisk og i papirformat, og de blir behørig katalogisert. Hvert år siden 1987 har fotografgruppa produsert en historisk årskalender med gamle bilder fra

Brandval. I tillegg til å være en meget god presentasjon av gamle interessante bilder, har kalenderen blitt en økonomisk bærebjelke for laget. Fra et opplag på 500 i de første årene blir det nå trykket 1100 eksemplarer hvert år - og de fleste blir solgt.

Det er samlet en del lokalhistorisk litteratur og lokale tidsskrifter i Nistun. Der holder også lagets dokumentarkiv til. Det er et kontinuerlig behov for å holde dette arkivet i orden og sørge for at opplysningene der er tilgjengelig for medlemmene.

Per Ruud har stått for innsamling av noter og sangtekster som er produsert av brandvalitter opp gjennom årene. Mye verdifullt materiale er på plass i arkivet. I år (2008) har vi fått en stor notesamling etter trekkspilleren Oskar Aamodt og dessuten hans 4 trekkspill.

Både av hensyn til registreringen av dokumenter, bilder og gjenstander ble det opprettet ei IT-gruppe som skulle være behjelpelig med å få



Oskar Aamodt (1921-2008) trakterer trekkspillet

opprettet digitaliserte registre. Mange medlemmer var raske med å ta datateknologien i bruk. Vi er nå i startgropa med data i lagets regi.

Historielaget har i liten utstrekning hatt kapasitet til å ta seg spesielt av den skogfinske historien. Vi tror det nyopprettede Norsk Skogfinsk Museum med tilhold på Svullrya er de rette til å ta seg av dette. Ved siste årsmøte valgte vi ei egen Finnskog-gruppe som skal ta seg av Historielagets samarbeide med Norsk Skogfinsk Museum og med arrangørene av Finnskogdagene på Svullrya. Brandvalboka I – Bygdehistorie kom ut i 1953. Denne har fått god omtale fra mange hold.

Brandvalboka II – Gardshistorie kom ut i 1968. Denne er mangelfull og har en meget begrenset omtale av de mindre bruk. Begge disse bøkene er utsolgt. En Bygdebokkomite ble derfor etablert i 1995. En ny serie av gards- og slekshistoriebøker er påbegynt.

I 2008 kom det første bindet av den nye Brandvalboka om Finnskogen med Rolf Amundsen og Bernt Olav Neskvern som forfattere. Det er ei slekts og gardshistorie på 652 sider.

I 2012 kom det andre bindet som omhandler Hokåsen. Det er på 342 sider.

Bygdebokkomiteen er godt i gang med de neste bind. Det skal bli slekts og gardshistorie som dekker Roverud, Brandval østside og Nor. Det er vel også betimelig å nevne at i 2004 utgav Brandval Historielag ei bok om Roverud tettsted. Redaktør var Johan Segelsten. Tittelen var "Gamle Roverud – en stasjonsby vokser opp". Artiklene er hentet fra "Roverud Avis" og utgitt i bokform med rettigheter fra Roverud Vel. "Roverud Avis" var et organ for Roverud Vel.

Årbok eller tidsskrift?

Halvor Noer skriver om Brandvalitten i 2008: *Svært mange historielag landet rundt utarbeider hvert år sine årbøker med lokalhistorisk stoff. I Brandval har vi ikke hatt kapasitet til dette, men har isteden satsset på et allsidig medlemsblad med ganske varierte lokalhistoriske artikler. I senere år har vi fått til ett nummer av medlemsbladet Brandvalitten pr. kvartal. Fordelen med dette har vært at medlemmer med stoff på lur kan komme med sine artikler etter hvert som de blir ferdige. I redaksjonen kan vi sette inn artikler etter hvert som plassen tillater. Dette er en fleksibel ordning. Den bredde innen lokalhistorien som etter hvert har blitt presentert i Brandvalitten, er et verdifullt bidrag til lokalhistorien for etter-tiden.*

I jubileumsåret kommer det en fullstendig innholdsoversikt over artikler i Brandvalitten 1983-2013.

Samarbeid med andre.

I 2003 skriver Ruth Ruud:

I årenes løp har Historielaget vært aktivt også i begivenheter utenfor Brandval. I 1987 var det besøk i Solør fra Solørlaget i U.S.A, og i den forbindelse hadde Historielaget møte/ fest på Bøndernes Hus.

Kongsvinger Museum hadde i 1986 en utstilling i Åmotgården med spesiell vekt på kvinner som

hadde gjort seg bemerket på forskjellig vis. Der deltok Historielaget med stoff fra Brandval, særlig om Johanne Pedersen som hadde vært på Stortinget.

I 1986 kom også arbeidet med skolemuseet på Skinnarbøl i gang. Brandval historielag bidro med utlån av en del gjenstander og med dugnad til oppussingen. Noen av våre medlemmer var også omvisere for skoleklasser som besøkte museet.

I Åmotgården var vi flere ganger vertskap en søndag om sommeren. Dette gikk på omgang mellom historielagene i hele Kongsvinger. Vi stekte vafler og solgte kaffe.

Både på Brandvaldagen, Roverud-dagen og Hokåsendagen var vi med flere ganger med bilder og ellers en del gammelt utstyr og prøver fra Ramsøygruvene. Slagg fra gamle jernvinner - og rød jernholdig grus, var spesielt interessant for den yngre garde.

Historielaget har også hatt flere gode samarbeidspartnere, som har hjulpet til både økonomisk og praktisk. Brandval Bygdekvinnelag og Brandval Husflidslag er gode støttespillere, og likedan de som arbeider med Agnåa-prosjektet.

Brandval Historielag hadde så sent som i sommer besøk av Solørlaget i U.S.A.

Flere av medlemmene har vært på Solørlagets årlige stevne i U.S.A.

Lagets samlinger

Ruth Ruud oppsummerte i 2003

Historielaget får rett som det er gaver, det kan være alt fra gamle jordbruksredskaper til gamle aviser. De største begynner det å bli trangt om plassen til i låven på Skineb. I tillegg til de to stabburene er nå enda et stabbur under oppføring. Det er jo ikke lenge siden Historielaget fikk hånd om hele hovedbygningen. Den skal også møbleres og tas i bruk. Foreløpig er en del av huset leid bort til barnehagen. Det gir oss litt inntekter.

Det begynner også å bli et ganske bra bibliotek. Noe historisk stoff er kjøpt inn, likeså en del litteratur som gruppene kan ha nytte av, men mye verdifull litteratur har kommet fra dødsbo. Etter dr. Bull og Johan Benningstad har laget fått mye. Nesten alle bygdebøkene fra nabokommunene er på plass. Noe er kjøpt og noe er gaver fra de respektive kommuner.

I 1985 fikk slektsgranskingsgruppa leseapparat for kirkebøker o. l., og i 1988 ble det kjøpt inn en del mikrofilm.

I musikkksamlingen er det nå ganske mye av både noter og sanger av alle slag, men det fins en del lokale innspillinger på kassetter eller CD som vi skulle hatt.

Først på -90-tallet fikk vi hele «*papirhaugen*» etter Axel Larsen, som drev butikken på Hofoss i over 50 år, fra flere år før århundreskiftet. Han hadde gjemt på hver eneste papirlapp helt fra 1894. Det var litt av en jobb å få orden på den.

Ruth nevner at grishuset ikke var i stand i 2003. I år har vi Galleri Grisen. Rein Johnsen med gode hjelpere har gjort en formidabel jobb og fått til et flott utstillingslokale i grishuset.

Arrangementer

Det har gjennom årene blitt arrangert en årlig tur til forskjellige grender i bygda enten med buss eller til fots. De fleste årene har det også blitt arrangert turer med buss til nabobygdene, men også lengre turer til andre landsdeler. Det viser seg enklest å samle deltagere til endagsturene på Østlandet.



Sortering av "papirhaugen" etter Axel Larsen.. Fra venstre Ruth Ruud, Simen Sandbæk, Arne Lunder, Odd Nygård og Reidun Rapstad.

Etter at Skineb ble innkjøpt som Bygdetun ble det aktuelt å arrangere en Tundag. Den første ble avviklet i 1997 og senere er dette blitt et årlig arrangement først i juni. Hensikten er å vise Historielaget og Bygdetunet for bygdefolket, og

dessuten skape et treffsted for Brandvalittene.

Oversikt over vandringer og turer i de siste 5 år:

Vandringar:	Bussturer:
2009 Breenmølla Neskverndammen Overåsberget	Glåmdalsmuseet Støa kanal
2010 Querner, Hansrud 2011 Kolemo, Rudsetra	Mattila, Torsby Skogbruksmuseet, Røsåsen gardsmuseum
2012 Øverbyen 2013 Øiermoen	Eidskog, Koppom Odalsmuseet, Skålbergsetra

Medlemsutviklingen

Første året meldte det seg 61 medlemmer i laget. Medlemstallet har økt etter hvert og er i jubileumsåret kommet opp i 485. Den store medlemsveksten i senere år skyldes nok ønsket om å få Brandvalitten i posten. Mange utvandrede Brandvalitter har meldt seg som medlemmer.

Dette skrev Halvor i 2008. I år er medlemstallet steget til over 640.

Lagets ledere og medlemmer

På disse 20 årene har det vært flere ledere:

Halvor Noer	1983- 86
Reidar Rapstad	1987- 88
Simen Sandbæk	1989 - 94
Halvard Foseid	1995 -
Nils Hagen	1996 - 99
Ole Erik Ruud	2000 - 02
Halvor Noer	2003 – 08
Terje Hauger	2009 -

Æresmedlemmer

Ved lagets 20-årsjubileum ble det utnevnt 4 æresmedlemmer. Det var Simen Sandbæk, Halvard Foseid, Odd Nygård og Ruth Ruud.

Ved 25-årsjubileet ble Per Ruud, Reidun Rapstad, Tor Aarstad og Karin Hagen utnevnt til æresmedlemmer

Stedsnavnet Nor og familienavnet Noer

av Halvor Noer

Gardsnavnet Nor

Nor er et gammelt navn på en formasjon i naturen – et trangt vannløp eller et innsnevret sted i elv eller sjø. Om Nor nordre og søndre skriver Rygh: *Navnet sigter vel helst til det korte Udløb fra Søen Nuguren til Glommen. Skrivemaaden Nord, som har været brugt i senere Tid, er som det sees, uriktig og vildledende (1).*

Tilsvarende bruk av navnet Nor har vi i Vingersnoret i Vinger og Kongshovnoret i Grue. Ellers er det med i mange navn i Norge: Nor, Norum, Norheimsund, Norom, Nore, Noresund og Norefjeld. Mange av disse stedene er fra trange partier i elv, sund, fjord eller innsjø.

I eldre tider hadde ferdsel på vann mye større betydning enn i dag. Det er tre naturnavn som har sin opprinnelse knyttet til slik ferdsel.

1. *Eid* er et sted der en måtte gå på land langs med en foss – som ved Braskereidfoss - eller mellom to vatn – som i Eidskog.
2. *Sund* er et sted der ferdselen gikk tvers over vassdraget.
3. *Nor* er en trang del i et vassdrag eller korte elveforbindelser mellom sjø og elv, der ferdsel gikk i vassdraget.

Vikingene kalte Gibraltarstredet for Norvasund. Innsnevring med ferdsel både på langs og på tvers (2).

På et kart i Brandvalboka over gardar nevnt i biskop Eysteins jordebok fra 1394 er det ført opp to gardar – *Nore* ved Nordre Nor og *Nore Synzta* lenger sør. Som fullgarder i 1665 er oppført N. Nord, S. Nord og Stoltznord (3). Søndre Nor hadde lenge to gardstun, men garden ble ikke delt i de to eiendommene Vest-Nor og Øst-Nor før ca. 1800.

For Nor Søndre finner vi i skriftlige kilder: Nordt i 1578, Noer i 1594, Nord i 1616, 1667 og i 1723. I 1723 ble Stoldsnor skrevet tilnærmet riktig. De



Halvor Noer f. 1938.

mange danske skrivere var lite nøye med skrivemåtene. Vi ser også at en ”danske” har skrevet gardsnavnet Noer i 1594.

Også utenom Norge finner vi denne samme betydningen av stedsnavnet Nor. Det forekommer i Sverige, i Danmark og i Nord-Tyskland.

På en del eiendommer ble det tatt i bruk en innskutt e som lengdemarkering i stedsnavn som for eksempel Hoel istedenfor Hol. Dette ble aldri gjort på Øst-Nor, men på Vest-Nor har de til tider skrevet gardsnavnet Vest-Noer. Slik bruk av innskutt e i gardsnavn ble det slutt på allerede i 1869. Statens kartverk har i ettertid fjernet slike e-er i gardsnavnene (4).

Etter at jernbanen ble åpnet i 1893 fikk stasjonen navnet Nor – og Nor ble brukt som stedsnavn for grenda og tettstedet.

Familienavnet Noer

Martin Olsen Noer (1790-1859) vokste opp på Øst-Nor. Han begynte å bruke Noer som familienavn, da han studerte til dyrlege i København. Hvor fikk han ideen fra? Brukerne på Søndre Nor har gjennom årene fått skrevet sitt etternavn på forskjellige måter:

I Skattemantallet er følgende brukere oppført :

1593	Hagenn Noer	1613	Olle Nord
	Byrje Noer		Hogenn Nord
1605	Oluff Noer	1626	Lauridz Noer
	Hogen Noer	1637	Siønne Noer
		1638	Siønne Nord

Det var danske embetsmenn som skrev norske navn etter sine danske tradisjoner. Det er nok grunnen til at skrivemåten Noer allerede var benyttet først på 1600-tallet. Dessuten skrev de

ofte Nord. Det gjorde også oppsitterne selv, etter at de lærte seg å skrive, mens det her jo var snakk om naturnavnet Nor.

Skrivemåten Noer er altså brukt som familienavn i 1593, 1605, 1626 og 1637. Martin kan ha sett skrivemåten brukt i gamle skrifter, men mest sannsynlig fikk han ideen da han så skrivemåten brukt i Danmark .

Løken og Torstensen skriver at det var i København Martin Olsen Nord begynte å skrive sitt navn NOER. Hans hensikt var vel å sikre seg og sin slekt et familienavn som avvek fra gårdsnavnet.

Etter den tids skikk ble dette navnet brukt av alle som bodde på garden. På hans pass, som lenge oppbevartes på Stolsnor, men som allerede i 1957 dessverre var kommet bort, var anført: *Martin Olsen Noer fra Gaarden Nord*. Det samme finner man på hans eksamensvitnesbyrd. I en dagbok som han førte, skiller han nøye mellom navnene "Nord" og "Noer" (5).

Julius August Olsen Eikbråten (1847-1919) overtok Vest-Nor i 1876. Han tok også NOER som familienavn for seg og sine etterkommere.

Det har vært flere Noer-slekter i Danmark, bl. a. i Harboøre ved Jyllands vestkyst. (kilde Flemming Damgaard).



Tre av Nor-gardene

Foto: Haakon Waadeland - fra ca. 1905

Det opprinnelige Søndre Nor besto av to gardstun. Det senere Øst-Nor i forgrunnen på bildet, og det senere Vest-Nor som ligger inn til Glomma til høyre i bildet.

Stolsnor lå sør for Noret, elva som renner ut i Glomma bakenfor Vest-Nor på bildet. Noen av husene synes oppe i venstre bildekant.

Nordre Nor ligger nord for tidligere Nor st. og nåværende bru over jernbanen.

I dag er det følgende eiere av disse gardene:

Stolsnor	Anne og Eli Graffer
Øst-Nor	Tove og Gunnar Marius Noer
Vest-Nor	Ole Morten Hagen
Nordre Nor	Eva og Ola Per Nygård

Kilder:

- | | |
|---|--|
| (1). O. Rygh: | Norske Gaardnavne. Oslo 1900. |
| (2). Arve Borg: | Sund, Eid og Nor. Solør-Odal nr. 2 1983. |
| (3). Gunnar Mandt: | Brandvalboka I, Kongsvinger 1953. |
| (4). Trond Nygård, historiker: | Språkinnlegg i Nationen 16/5 2007. |
| (5). Guldborg Noer Løken
og Gudrun Torstensen: | Noer-slekten fra Solør. Oslo 1959. |

På gjengrodde stier

av Johan Seglsten

Tveter skole

Kilder beretter om at Brandval skolestyre satte opp en skole på Tveters grunn. Den var på 11 x 7 alen og ble tatt i bruk i 1863 ved innføring av fastskole-ordning i kommunen. I 1895 ble skolen solgt for rivning, og ny skole ble satt opp ved jernbanestasjonen på Nor. Uten Odd Nygårds lokalkunnskap og historieinteresse – formidlet til Arne Hanestad, hadde det ikke vært mulig å finne att tomte.



Arne Hanestad viste veg.

Fordums storhet

Senere (i 1880) ble garden Tveter innlemmet i Øst-Nor, og kun ruinene av en låve vitner i dag om en gard som oppsto alt i middelalderen.



Johan Seglsten f. 1946

Lokaliseringen

I arbeidet med å skrive skolehistorie for Kongsvinger – inklusiv gamle Brandval, har jeg stilt spørsmål om hvorfor skolen ble satt opp her på Tveter – «på en øde plass langt inne i skogen» – i forhold til store gardar i alle retninger. Svaret er enkelt. Tveter lå lagelig til – midt i den nye kretsen – mellom Skyberg og Sjøli. Og Tveter var faktisk et kommunikasjonsknutepunkt, for herfra gikk det veg opp til Damtjernet, og langs vegen var det flere husmannsplasser



Rødt kryss viser Tveter på et kartutsnitt fra 1867.

Tveter industrier

Men Tveter er mer enn skolehistorie. I grensen mellom Nor og Hanestad renner Tveterbekken – som opprinnelig het Grettbekken. På kart navngis den nå som Damtjernsbekken, og lokalt omtales den som Sagabekken. Da nærmer vi oss antydningen i overskriften. Arne Hanestad var kjentmann på en kulturhistorisk vandring langs bekken, og her var det mye å finne. Ikke alt var like synlig, så vi får ta «Brandvalboka» – bind I – til hjelp. Tveterbekken har vært benyttet i næringssammenheng i flere hundre år. Som eier av Tveter, bygde lensmann Arne Olsen Grindler på 1600-tallet dammen som ga navnet til Damtjernet. Dette ble gjort for å kunne benytte bekken til «industriformål».

Mølle, sag, stampe, og el.-verk

Det ble tidlig anlagt mølle her – kvern til å male kornet til mel. I 1799 er det Ole Halvorsen på Nor som eier mølla, og den ble også brukt av Hanestad, Viker, Våler og Stolsnor. Senere kom en mølle til og sannsynligvis tilhørte den Hanestad som hadde eiendom som grenset til bekken.



Illustrasjonsfoto av mølle.



Illustrasjonsfoto av oppgangssag.

Senere anla Jens Søfrensen sagbruk ved bekken. Det må ha vært ei oppgangssag som kunne brukes der det var stabil vanntilførsel. Rundt 1850 blir også ei stampe satt opp i Tveterbekken. Den hadde tidligere stått i Skasåa ved Stampetorpet. Stampe – eller vadmestampe, ble brukt på ullstoff slik at stoffet ble tettere, varmere og mer slitesterkt.



Fundamentrester etter el.-verket.

Så gjenstår bare å nevne at bekken også fikk anlegg for utvinning av elektrisk kraft i 1912. Marius Noer på Øst-Nor bygde da et kraftverk til lokalt bruk. Samtidig bygde broren, Gustav, et kraftverk ved Kamphaug. Det var de første elektrisitetsverkene i Brandval. Nå finnes bare fundamentrester i Tveterbekken.

Kultursti

Alt ligger til rette for å merke en kultursti – fra bekken – via Tveter gard – til skoletomta. En tur langs bekken anbefales. Og start gjerne med å ta i øyesyn steinsettingen til den gamle vegbroen like øst for den nye. Følg deretter vintervegen 100 m oppover langs bekkens nordside.



Rester etter gamlebrua over Tveterbekken.

PS: Johan arbeider med skolehistorien for Kongsvinger – omtalt i Glåmdalen. Hvis noen av leserne har spesielle historier om de gamle skolene – og gjerne bilder, ta da kontakt med Jan G. Hokaasen tlf. 628 263 58 om dette. Red.

Hva skjedde på Unumsbråten i 1913?

av Per Skogrand



Per Skogrand f. 1952

På forsommeren 2012 ruslet Rein Johnsen og barnebarnet Sara Rebekka, på den gamle nedlagte plassen Unumsbråten. Ved ei steinrøys ikke langt fra der låven har stått, snudde de en stein og fant spennende inskripsjoner hogd inn.

Olaf bodde på Unumsbråten til litt ut på 1920-tallet. Olaf var skihopper og deltok i Holmenkollen. (Se tegning i Brandvalitten nr. 3 2011).

I steinen er det hogd stjerne (for fødsel) og kors (for død). Det er hogd 2 merker, som ser ut som symbolene for kvinne og mann. Muligens er det her født tvillinger ei jente og en gutt, som var dødfødte eller døde under fødselen.

Årstallet er 1913, Ole Olsen døde 1912. Kom det nye folk som flyttet inn?

Hvem var det som fødte disse 2 barna? Var det ei som jobbet rundt om på plassene, eller kunne det være omstreifere?

Har noen av leserne andre forklaringer/opplysninger om det som skjedde, så ta kontakt med historielaget.

Litt lenger nord på den nedlagte plassen Furderudbråten ligger også en stein med følgende ord innhogd: Oskar Andersson Bogen Sverige. Har legat i difteriet i 18 dager. Kojen 11/5 1914.

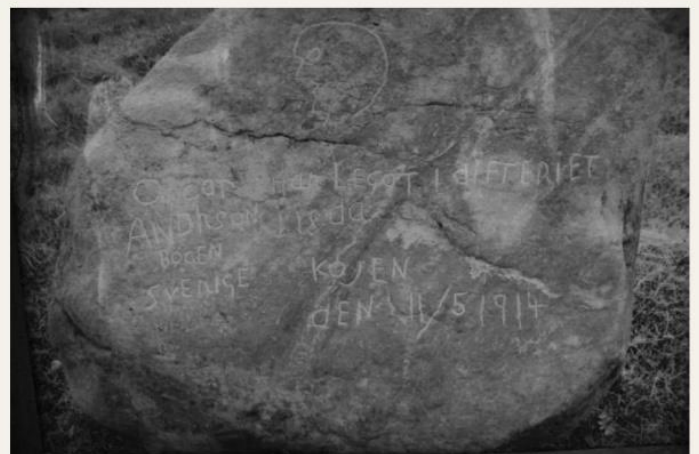
På denne plassen bodde også ei tid bestemoren til Stein Eriksen, OL medaljør fra Oslo 1952.



Stein på Unumsbråten. Foto: Per Skogrand 2013

Plassen ble brutt opp ca. 1870 av skinnfellmakeren Ole Olsen født 27. juli 1840 i Dalarna, Sverige. I følge Brandvalboka kom han på denne tiden flyttende fra Åserud og hit. I 1891 bodde han her sammen med kona Maren Martinsdatter født 23. august 1847, svigermoren og et fattiglem.

Fattiglemmen het Olaf Olsen født 18. februar 1897, og var parets pleiesønn. De 3 egne barna var flyttet ut. I 1898 døde svigermoren til Ole, Johanne Jonsdatter, 84 år gammel. Plassen var i bruk til litt ut på 1900-tallet, men er nå utlagt.



Stein på Furderudbråten.

Vårt
Skoleblad

Nr. 7

25. februar 1930

2. årgang

Redaktør: Monrad Kjensjord

Redaksjonelt.

Ti må vel alle være enige om, at vor skoletid skal være rik på lyse minder og det fåes når vi alle er venner og kammerater.

Når vi i vårt skoleblad har frem våre feil og mangler, falder det lett for oss å bli mindre gode venner etterpå.

Hvis der må øves krittikk har vi ikke den øvelse å få sakt det på en slik måte end at det sårer og kan likefrum virke splittende i klassen.

Heretter må vi forsøke så godt vi kan og skrive karmlose og pene stykker,

hvis vi gjør dette, har vi bygge av bladet den tid vi ennå har igjen her.

Her bringer vi et nytt avsnitt fra en skoleavis som lærer Alf Larsen fikk i stand i 7. klasse som lærer på Bånerud og Brøderud skoler. Se nærmere omtale i Brandvalitten nr. 2 2013. Her er det Monrad Kjensjord (1915-1949) som er redaktør. Han var kjøpmann på Roverud og far til Dag f. 1947 og Hans Kjensjord f. 1949. Red.



Monrad som skolegutt



Monrad Kjensjord 1915-1949

Historielagets Tundag på Skineb 2. juni 2013

av Halvor Noer

Igjen en Tundag tro mot tradisjonene. Med fint og varmt vær helt fram til ryddetidspunktet - så ble også dette et hyggelig treffsted for lokalhistorisk interesserte brandvalitter som møter mannjevnt opp hvert år. Samtalene rundt rømmegrautbordet er kanskje, for mange, den viktigste del av besøket. Flere utflyttede brandvalitter møtte mange gamle kjente.

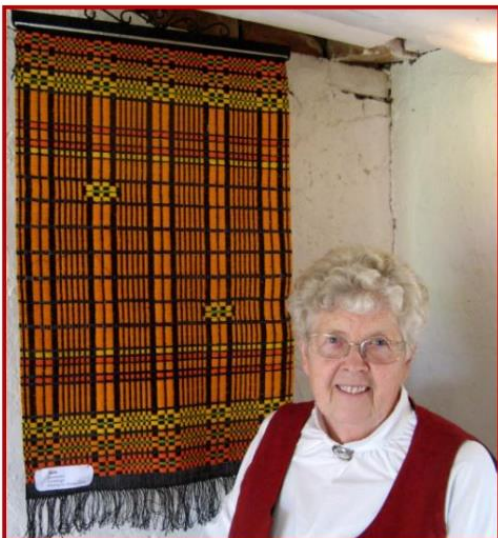
Det var åpning med flaggheising og trompetfanfare. *Brandval skolemusikk* spilte flere feiende stykker. De 6 små, søte drillpikene fanget stor oppmerksomhet i sine fine uniformer.

I *Galleri Grisen* var det en tekstilutstilling av Ellen Meldalen Øsleby og Olea Moen. Ellen hadde et variert utvalg av egne arbeider som er brodert, vevet, sydd eller strikket – i alt 36 arbeider. Olea stilte ut noen utrolige strikkearbeider – små og store duker.



Brandval skolemusikk's spreke drillpiker

Fra scenen ble det mye spill og sang av *Vinger toradergruppe*. De hadde slik sving over låtene sine at flere savnet en danseplattning, så de kunne få tatt seg en svingom



Ellen Meldalen Øsleby foran sitt fine vevde åkle som hun kaller "Høstminner".



Vinger toradergruppe på scenen: F.v. Thor Rønningen, Trond Våreid, Vidar Pedersen og Kristian Granli.

I Nistun satt slektsgranskere og hjalp flere som kom innom og ville finne ut om slekta si.



Olea Moens kunstferdig strikkede store duk.

I Gammelstun hadde Husflidslaget sin salgsutstilling med stort utvalg.



Ingrid og Ingeborg gleder seg til vafler med syltetøy på som besteforeldrene Zandra og Trond Våreid her kjøper av Anne Lise Brøderud. .

Det var vaffel- og kaffesalg og det alltid populære rømmegrautsalget som Brandval Bygdekvinnelag står for.



Bygdekvinne solgte rømmegrøt. I år var det medlemmer fra nordre del av Vestsida som hadde salget. Karin Foseid kjøper her av Bente Moe og Anna Teresa Kozlowska.



I Gammelstun f.v. Eva Storlien, Eva Nygård, Laila Brøderud og Ella Rymoen. På bordet står utlodningsgjenstander: barneklær strikket/heklet av Synnøve Brøderud som loddes ut sammen med ei dokke og ei dokkeseng

Det var loddsalg og skinkevekttiping. Konkurransene var de samme som tidligere. Vi tar med de beste prestasjonene:

Hestekokasting:

Herrer	Nr. 1 Odd Sætereie	43 poeng
Damer	Nr. 1 Hjørdis Aakre	8 poeng
Barn	Nr. 1 Simen Aarskog	23 poeng

Stikkeasting:

Herrer	Nr.1 Odd Sætereie	5,5 poeng
	Nr. 2 Ivar Hansen	7 poeng
	Nr. 3 Dag Kjensjord	9 poeng

Damer	Nr. 1 Else Hauger	11 poeng
	Nr. 2 Anne Lise Brøderud	16 poeng

Pilkast

Herrer	Nr. 1 Ivar Pellerud	23 poeng
	Nr. 1 Odd Sætereie	23 poeng
	Nr. 3 Kjell Melby	22 poeng

Damer	Nr. 1 Anne Lise Brøderud	3 poeng
--------------	--------------------------	---------

Barn	Nr. 1 Simen Bråten Aarskog	26 poeng
	Nr. 2 Stian Asbjørn Aarskog	19 poeng
	Nr. 3 Sandra Tollhaug Moe	15 poeng

Skinkevekttipset:

Skinka vcide	1.968 kg
Nr 1: Terje Moen	1.970 kg
Nr 2: Eina Johnsen	1.979 kg

Alle bilder: Halvor

Grendevandring på Øiermoen 18/8 2013

av Jan G. Hokaasen



Jan G. Hokaasen f. 1942

Til tross for usikre værutsikter kunne Paal Øieren ønske nærmere 50 personer vel møtt til grendevandring på Øiermoen, et arrangement i regi av Øiermoen Grendeforening og Brandval Historielag, under Øiermodagene.



Helene Lunderbye tar imot ved gamlebutikken på Øiermoen.

Vandringen startet ved Helen og Kåre Lunderbyes gamle hus der Helen orienterte om husets historie og hva vi kunne betrakte av gjenstander og husgeråd innendørs. Husets første eier var Tørris Melby, og neste eier, Ole Bergkvist, startet på 1880-tallet butikk der. Huset ble i 1892 overtatt av Helens bestefar som fortsatte butikkvirksomheten til ny forretning ble bygd nærmere hovedvegen.



Studier av "hovedboka".
Jan G. Hokaasen,
Rakel Lyngaas,
Helen Lunderbye,
Gerd Hansen.

Av den rikholdige samlingen inne ble familiebilder, slektshistorie og butikkens hovedbok fra rundt 1900 med navn på alle handlende lagt spesielt merke til. En takk til Helen for interessante beretninger fra «familiemuseet»!



På Viberget ble vi bedt innendørs i regnværet. Gjestfritt!

I bil gikk så turen til Viberget som i dag eies av Barbro og Gunnar Rymoen. Vi kom til et svært godt bevart gardstun med i alt 8 bygninger. Viberget er kanskje det siste intakte skogfinske torpet på Brandval Finnskog. Plassen ble tatt i bruk i 1834 av Ole Larsen Smedtorpet og Maria Eriksdatter Bolneset. Siste fastboende på bruket var Ruth Viberget.



Reidar Steffenstorpet om Øvre Øierens historie.

På Øvre Øieren, eller Oppigarn, redegjorde dagens eier, Reidar Steffenstorpet, utførlig om gardens historie. De første som slo seg til der, kom på 1640-tallet, og de bosatte seg høgt oppe i

den sørvendte lia. Fra ca. 1737 fram til 1930-tallet ble det foretatt flere oppdelinger av bruket.

I regnværet var det godt å komme inn i stabburet til Ninna og Paal på Nedre Øieren. Han fortalte levende om bygdas og gardens historie. (Du kan lese mer om Øieren Negarn i Brandvalitten nr 4 – 2006).

Stabburet har i dag funksjon som gardsmuseum og inneholder det aller meste av det som var å finne på et gardsbruk, alt katalogisert. Samtlige gjenstander har utelukkende vært i gardens eie. Gardens fjøs fra før 1952 er restaurert og gjort om til overnattingssted.

Likevel var det røykstua som tiltrakk seg størst oppmerksomhet. Denne bygningen er fullstendig restaurert og er fredet. Restaureringen er utført under ledelse av Norsk Skogfinsk Museum v/Birger Nesholen.

Dette er vel den eneste bygningen man kjenner til som inneholder både badstuovn og bakerovn. I tillegg til baking og badstubading ble huset brukt til tørking av korn og materialer.



Paal Øieren med "svenskekekake" som fortæres i museumsstabburet hans.



Britta og Birgitta Eriksson baker "svenskekekake" (brød).



Badstua i Nedre Øieren. Foto: Tone Johnsen. Øvrige foto v/ Halvor Noer.

For å bake 6 brød var oppskriften:

- * 1 l mjølk
- * 1 dl sirup
- * 1 hg gjær
- * ¼ kg rugmjøl
- * ¾ kg hvetemjøl
- * Litt salt
- * 1 hg smør

I ovnen som var fyrt med bjørkeved, var det ca. 250 grader. Steketid var 5 - 7 minutter.

Bakerovnen var i bruk hele dagen, til stor glede for sultne turgåere. Mor og datter, Britta og Birgitta Eriksson fra Lekvatnet, hadde jobben med å bake brød slik at hungre vandrere fikk stilt sulten.

Mange var interessert i oppskriften på de velsmakende brødene/kakene.

Brødene ble servert varme rett fra ovnen, og alle hygget seg med kaffe og brød med smør og syltetøy.

Paal avrundet med å fortelle en munter historie fra Godtlunds opplevelser i gardens badstu og takket samtidig Brandval Historielag for besøket. Historielagets leder overrakte Brandvalboka – Hokåsen som takk til Paal for en svært interessant og innholdsrik vandring på Øiermoen.

Hofossdagen 29. juni 2013

av Halvor Noer

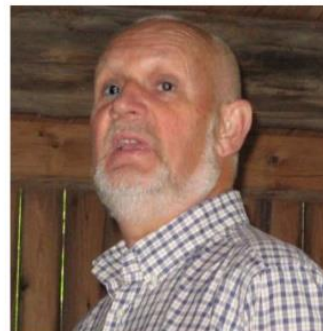
Igjen strømmet det mange Hofossinteresserte til Tæsstun – hele 120 personer ble det sagt. Været var utrygt, så hele arrangementet ble avviklet innendørs i Tæsstulåven til Torgny (Gunnar) Strand.

Dag Kjensjord ønsket velkommen på vegne av Hofoss Historieforening. Han minnet om bakgrunnen for arrangementet: Yngve Strand hadde bestemt at midler som kom inn til hans begravelse skulle gå til ivaretagelse av historien om hans kjære Hofoss. Yngve og Tore Noer hadde over tid skrevet av en hel del gamle dokumenter fra Hofoss. Yngve leste godt gotisk og Tore skrev det ned.

Thor Olsen holdt så et timelangt kåseri om Hofoss på 50-tallet. Det var mye interessant nostalgi som ble presentert i høygolvet. Det kommer vi tilbake til i neste nummer av Brandvalitten.

Tor Aarstad – med en bestefar fra Hofoss – sto for underholdningen. Han sang viser fra flere visediktere og bandt det sammen med mange historier og anekdoter, slik bare Tor kan. Han sang bl.a. *Hofossgutten* som han har skrevet selv for anledningen og *Åfloodammens brus* av (Liaklev) Einar Seterlien. Bilde – se forsiden.

Til slutt holdt Sonja Berg et lengre innlegg, der hun viste til alle de uheldige sidene ved en eventuell bygging av et kraftverk i Skasåa. Oppsitterne ved Åfloen er meget kritiske til disse planene.



Dag Kjensjord f. 1947 ønsker velkommen.



Thor Olsen f. 1946 kåserer om "gamle dager".

Etter innendørsarrangementet guidet Thor Olsen en gruppe rundt i Kulturstien. Da kom regnet. Under arrangementet ble det "solgt" (meget billig) kaffe, vafler og kaker, som ble fortært i flere omganger av de mange fornøyde deltagerne. Så det blir nok ikke færre fremmøtte på Hofossdagen siste lørdag i juni 2014 heller!

Trekning sommerlotteri Brandval Husflidslag

Babydukke m/seng og
trillekoffert m/klær m.m
Heklet duk
Fillerye
Pæreskinke
Brodert løper
Heklet duk
Strikkede barnesokker
Fillerye
Kubbelys m/pynt
Strikket pynteskjerf
Grytekluter i lappesøm
Tovet sitteunderlag

Liv Jorunn Tollefsen
Halvor Noer
Mona Lisa Øiseth
Anita Krogsæter
Jolanta Mæhlumshagen
Liv Reiersen
Kristian Granli
Ysolina Røengen
Tuva M. Flatås
Unni Rønningen
Synnøve Brøderud
Kari Åsli

Heklet sjal
Strikkete Selbusokker
Strikket pynteskjerf
Heklede grytekluter
Strikket jenteluc
Strikkede damesokker
Strikket pynteskjerf
Strikket kjede
Strikket pannebånd
Heklede grytekluter
Strikkede kjøkkenkluter

Liv Reiersen
Marit Unumb
Oda Amalie S. Nordvang
Anastasia Z. Nygård
Birgit Brøderud
Margaretha Jonsson
Ingrid Aaslund Ringstad
Liv Marie Bråten Lie
Ella Rymoens
Kari Jahr
Gunhild Øiseth

Brandval 01.07.2013

Eva Storlien
Leder

Randi Vestli
Kasserer

Marika K. Rymoens
Sekretær

Gamle leker

Fra heftet:

Friminuttene i den gamle skolen.

Anne Marie Halvorsen var lærer på Brandval Sentralskole og samlet på 80-tallet inn opplysninger om gamle leker. Hun fikk registrert 34 leker. Alle disse er beskrevet i et hefte hun utarbeidet i 1989. Mange av dem er for oss enten ukjente eller glemt – noen kjenner vi igjen. Se Anne Maries beskrivelse av dette prosjektet i Brandvalitten nr. 4 2011. (Red.)



*Tekst og tegning
av Anne Marie Halvorsen f. 1940*

14. lek: *Mester`n*

Dette var en veldig avansert ball-kast-lek. Bare de med best balanse og mest trening klarte denne. Men en kunne av og til få lov til å støtte seg med en hånd på veggen, når en måtte stå på ett bein. De som ikke var så flinke, fikk lov til å få hjelp på ymse vis. (Eller de foretrakk en ball-lek som var enklere).

10. Spark med innsiden av "godfoten". En måtte vri foten en god del for å få til dette. Alle 10 spark skulle gjøres uten å miste ballen. Den som mistet ballen i bakken, hadde bommet og måtte vente til neste runde.
9. Spark med innsiden av den andre foten. Mange ganger var nieren bare en, derfor hendte det at en bare sa: NI, og så var en klar for återren.
8. Høyre kne – vegg pluss venstre kne vegg = en. Denne øvelsen skulle gjøres åtte ganger.
7. Vekselsvis høyre og venstre legg. (høyre legg-vegg, venstre legg-vegg = en.)
6. Kne + legg = en. Her kunne en velge, høyre eller venstre.
5. Kne-vegg-panne, fem ganger.
4. Panne-vegg-bryst, fire ganger.
3. Høyre – venstre kne + høyre – venstre – fot = en.
2. Panne – bryst – kne – legg = en. Gjør to uten å ta i ballen innimellom.
1. Kast ballen i veggen, snurr rundt og ta så panne-bryst-kne-fot, uten å ta i ballen før du er ferdig.

Hadde en god tid her og deltagerne var veldig flinke, gikk en tilbake fra eneren og opp til tieren igjen. Dette spillet ble brukt til spill enkeltvis mot en vegg eller parvis mot hverandre.

15. lek: *Å legge opp*

Dette var en friere form for ballkast. Da skulle den første legg opp for nr. 2. Dersom førstemann "la" opp 10 nikk med panna, skulle nestemann prøve å klare 10. Klarte vedkommende det, var det dennes tur til å legge opp. Hvis ikke det var tilfelle, måtte nestemann prøve seg. Men hvis nr. 2 f. eks. klarte åtte, skulle nr. 3 prøve å klare 10 og 8. Når det var gjort, kunne en legge opp på nytt. Mange ganger var det mange kast som en måtte prøve seg på. Kanskje var det noe en klarte, resten måtte nestemann prøve seg på. Det å legge opp ble også brukt i tauhopping.



Tor Aarstad f. 1932

Gamle ord og uttrykk

av Tor Aarstad

Ansless = annerledes

Brene = smelte, eksempelvis om snø eller smør

Det bær itte dit åt = det ligner ingen ting

Fjamsete = forvirret, tankeløs

Fløgtre = mest om kvinner (selvfølgelig) som er mye borte, ”fæl tel å fluge”

Gær-hæl = gjørmehull

Huku = hake

Krakete = dårlig til beins

Kustus = styring el. kontroll

Nittu = nyttig

Utkrøpin = innful

Ordtak

Det latterlige er slett ikke noe å le av.

Si sannheten, for den er det ingen som tror på.

En kvinnes håndveske er uransakelig.

Den som ønsker å bli forstått, bør aldri uttale seg.

Uten glemselen ville livet bli en huskestue.

Den som haster, kommer for seint til det meste.

Å stille spørsmålet er halve svaret.

Religion er sjelens rullestol.

Tiden er en tvilsom målestokk – man kan både få den til å gå og slå den i hjel.

Man drikker seg ikke full, man drikker seg tom.

Den som er kronisk tafatt, har problemer med å ta fatt.

Av ordenes saga

Djevelens advokat

Før noen ble kanonisert til helgen i den katolske kjerka, oppnevnte kjerka en person som skulle opponere mot forslaget. Han skulle saumfare helgenkandidatene og finne ut om det var noe negativt i nåtid og fortid. Han skulle legge fram dokumentasjon på, at den det gjaldt, ikke burde bli helgen. Denne ble kalt *djevelens advokat*, *Advocatus diaboli*.

I overført betydning menes en som heile tida kommer med negative synspunkter og pessimistiske spådommer - spesielt hvis andre er optimistiske og enige. Det er med andre ord spørsmål om tolkninger.

Dette bringer meg tilbake til guttedagene; en slags idéassosiasjon, som det så fint kalles. Jeg minnes tiden straks etter krigen da oppgjøret med nazister og landssvikere fant sted. En episode i denne forbindelse kan synes fjern og ubetydelig, men den har likevel bitt seg fast i minnet.

Jeg hadde vært oppe hos gamlegubben i nabolaget med dagens avis. Han var ytterst fattig. Hadde ikke råd til en luksus som å holde ei avis, så han fikk vår, etter at den var ferdiglest. Jeg sittende ved kjøkkenbordet, mens han studerte innholdet.

Dette var en meget sindig og rolig kar, men plutselig kastet han avisa fra seg og freste: *Nå har dom jaggu oppnevnt ein forsvarer i rettsaken mot denna støllingen og landsforræderen, Vidkun Quisling! Denna advokaten kan da full itte væra stort likere han heller, da!*

I min barndoms verden og tankegang var gubbens reaksjon både rimelig og rettferdig, men vel kommet hematt tel a mor, fikk jeg av henne en rimelig forklaring på aktorat og forsvar som samfunnsordning uberørt av sympati eller antipati.

Men som gammel mann, tviler jeg dog på om rettferdighet alltid skjer fylles. For, som det heter i det gamle, gode ordtaket: *Dyden i midten, sa Fanden, han satte seg mellom to advokater....*

30 ÅRS JUBILEUMSFEST

lørdag 2. november kl 1800 i Bøndernes Hus Brandval

Det serveres:

velkomstdrink, hovedrett: kalvestek, dessert: hjemmelaget karamellpudding m/kaffe.

Drikke til maten betales av den enkelte. Senere blir det kaffe og kaker.

Kåseri ved Trond Nordby: Markenslivet i gammel tid

- varebytte, løyer og kultur.

Åse og Rolf spiller til dans.

Kr 350 pr person

Påmelding innen 20. oktober til Anne-Lise Brøderud på telefon: 62826990 .

Kveldsåpent på Skineb

første torsdag hver måned kl 18.00.

Torsdag 3. oktober: Bevaring av gamle hus v/Birger Nesholen, Norsk Skogfinsk Museum

Torsdag 7. november: Registrering av gamle setrer og seterdrift i Grue v/Bjørn Ottesen

Torsdag 5. desember i samarbeide med Husflidslaget: Julegraut i Gammelstun, Skineb

Slektsgranskingsgruppa har åpne møter på Skineb

andre tirsdag i måneden kl 18.00:

10. september, 8. oktober, 12. november, 10. desember

Bli kjent i arkivet i Nistun, Skineb

tredje onsdag i måneden kl 17.00: 18. september, 16. oktober, 20. november

Tirsdagsklubben møtes på Skineb

siste tirsdagen i måneden kl 11.00: 24. september, 29. oktober og 26. november.

Vi har følgende bøker og skrifter til salgs

Brandvalboka-Hokåsen	Kr 550	Brandval og Vinger Bondelag 100 år	Kr 200	
Brandvalboka – Finnskogen	Kr 550	Norsenterets historie	Kr 200	
Brandval Sanitetsforening 100 år	Kr 300	Agnåa – Vestmarkas perle	Kr 200	
Möte med Finnskogar	Kr 150	Lovise og Nils Hagen med etterkommere	Kr 30	
Skogbrukets historie i Kongsvinger	Kr 290	Brandvalitten	ny	Kr 30
Brandval Kirke 350 år	Kr 100		gammel	Kr 20
Gamle Roverud	Kr 330	Kalenderc	ny	Kr 80
			gammel	Kr 20

Disse kan bestilles tilsendt – porto kommer i tillegg.

Kontakt: Ole Johannes Østberg tlf: 628 25 140. E-post:olejeast@skyberg.no.